

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Ι.Μ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Με αφορμή τον πρόσφατο θάνατό του

Κ.Δ. ΣΠΙΝΕΛΛΗ - Ν. Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ

Την 4.11.1987 απεβίωσε στην Αθήνα ο Ιωάννης Μ. Δασκαλόπουλος, Καθηγητής της Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Οι γραμμές που ακολουθούν αποτελούν ένα ύστατο φόρο τιμής και μνημοσύνης για την επιστημονική προσφορά και το έργο του διακεκριμένου συναδέλφου και παλαιού συνεργάτη των «Ποινικών Χρονικών», που τόσο πρόωρα έφυγε.

Ο Ιωάννης Δασκαλόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα την 19.9.1929. Παρουσίασε εξαιρετική επίδοση στα μαθήματα τόσο του σχολείου του όσο και, αργότερα, της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, από όπου απεφοίτησε τον Φεβρουάριο 1952 με τον βαθμό «άριστα». Μετά την εκπλήρωση της στρατιωτικής του θητείας εξακολούθησε τις σπουδές του για μία πενταετία (1954-1959) στο Μόναχο. Στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου παρακολούθησε μαθήματα εγκληματολογίας, ποινικού δικαίου και άλλων συναφών κλάδων του δικαίου, ενώ παράλληλα, με την καθοδήγηση και εποπτεία του Καθηγητή Edmund Mezger επιδόθηκε στη συγγραφή διδακτορικής διατριβής. Αντικείμενο της διατριβής αυτής, που κρίθηκε άξια του βαθμού magna cum laude υπήρξε η έρευνα των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης στα εγκλήματα της προαγωγείας (μαστρωπείας) και της βαρείας προαγωγείας (§ § 180, 181, StGB σε συσχέτισμό με α' 348, 349 και 351 ελλ.ΠΚ) («Über die Tatbestandsmerkmale der Kuppelei», München 1958, σελ. XVII και 191).

Μετά την επιστροφή του από τη Δυτ. Γερμανία ο εκλιπών επιδόθηκε στην ενάσκηση της δικηγορίας και συγχρόνως άρχισε να εργάζεται (από το 1961) ως έκτακτος βοηθός της έδρας της Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Κυρίως όμως απασχολήθηκε με τη συγγραφή δύο ευρύτερων μονογραφιών. Από αυτές η μία, σχετικά με την επανάληψη (αναψηλάφηση) της ποινικής διαδικασίας, δημοσιεύθηκε κατά τμήματα στα «Ποινικά Χρονικά (ΙΒ' 1962, 1-12 και 65-76, ΙΓ' 1963, 1-17 και 65-79, ΙΔ' 1964, 321-334 και 401-416). Η εργασία αυτή επικεντρώθηκε στην ανάλυση εννοιών όπως εκείνες του «αμετακλήτου» της «καταδικαστικής αποφάσεως», του «αγνώστου εις τους καταδικάσαντας δικαστάς» και των «γεγονότων» και «αποδείξεων», που αναφέρονται στο άρθρο 525 § 1 ΚΠΔ. Εξ άλλου στην άλλη μονογραφία, με θέμα «Ψυχολογικά αίτια της αστόχου δικαστικής κρίσεως», Αθήναι 1965, σελ. ιστ' και 264, ερευνάται η δυσμενής επίδοση στη δικαστική κρίση ψυχολογικών όρων όπως η φύση της κρινόμενης υπόθεσης στην ενγίνει ψυχική κατάσταση του δικαστή και ιδίως στην κριτική του ικανότητα, η κόπωση, η διατάραξη των βιολογικών και ψυχικών λειτουργιών του δικαστή, η δυσχέρεια της ψυχικής του προσαρμο-

γής, τα ψυχικά νοσήματα, η ανεπάρκεια της έμφυτης νοημοσύνης και η υποβολή. Με βάση το συγγραφικό του αυτό έργο και κυρίως την μονογραφία του για τα ψυχολογικά αίτια, που αποτέλεσε και την διατριβή του για υφηγεσία, ο εκλιπών εξελέγη παμψηφεί, τον Ιούνιο 1965, υφηγητής στην έδρα της Εγκληματολογίας και Σωφρονιστικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, έπειτα από εισήγηση του διδασκάλου του Κωνσταντίνου Γαρδίκια. Με νεότερες σημαντικές και πρωτότυπες εργασίες του, κυρίως δε με τη μονογραφία του «Περί της βαθύτερας φύσεως του εγκλήματος (διάγραμμα σπουδής)», Αθήνα 1968 (σελ. XII και 166) ο Ιωάννης Δασκαλόπουλος διεξεδίκησε επιτυχώς και κατέλαβε, αρχικά ως έκτακτος Καθηγητής τον Μάιο 1969 και έπειτα τον Αύγουστο 1972, ως τακτικός Καθηγητής, την έδρα που είχε εκκενωθεί μετά την αποχώρηση από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, λόγω ορίου ηλικίας, του Καθηγητή Κωνσταντίνου Γαρδίκια.

Η ανάδειξη του εκλιπόντος σε τακτικό Καθηγητή και αμέσως μετά σε Κοσμητορα της Νομικής Σχολής Αθηνών κατά το πανεπιστημιακό έτος 1973-1974 συνοδεύθηκε από γεγονότα που τον επίκρανα ιδιαίτερα και που του ανέκοψαν κάπως την αρχική ορμή προς την επιστήμη. Πρόλαβε ωστόσο πριν από την πρόσκαιρη αποστασιοποίησή του από το Πανεπιστήμιο να ιδρύσει, έπειτα από σχετική απόφαση της Σχολής και της Συγκλήτου (Ιούνιος 1973) το «Εργαστήριο Εγκληματολογικών Ερευνών» και να δημοσιεύσει ένα πρώτο μέρος των παραδόσεών του για το μάθημα της Εγκληματολογίας («Στοιχεία Εγκληματολογίας», τόμος πρώτος: Γενική Εγκληματολογία, τεύχος πρώτον: η φύσις του εγκλήματος, Αθήναι 1972, σελ. η' και 239). Στο τεύχος αυτό εξετάζεται η οντολογική έννοια του εγκλήματος και η σχέση της με τη νομική καθώς και η εγκληματική πράξη από την ψυχολογική και την αξιολογική της πλευρά.

Από τις άλλες ενδιαφέρουσες εργασίες του εκλιπόντος αξίζει ν' αναφερθούν εδώ και οι ακόλουθες:

— Περί της απαγωγής (άρθρα 327 και 328 ΠΚ), ΠοινΧρ ΙΕ' 1965, 449-463 και 513-523.

— Περί της δικανικής πεποιθήσεως (συμβολή εις την ψυχολογικήν έρευναν της ετυμωρίας του ποινικού δικαστού), ΠοινΧρ ΙΣΤ' 1966, 321-330 και 385-393.

— Ποινικός Κώδιξ, υπομνηματισμένη έκδοση του ισχύοντος ΠΚ, Αθήναι, Οκτώβριος 1966, σελ. ιδ' και 363.

— Ζητήματα (α' Θρησκευτικόν συναίσθημα και εγκληματικότητα· β' Η φύσις του πολέμου), Αθήναι 1971, σελ. 55.

Όλες οι εργασίες του Ιωάννη Μ. Δασκαλόπουλου όπως σημειώθηκε και στην Εισηγητική Έκθεση για την εκλογή του ως έκτακτου Καθηγητή (βλ. το σχετικό έργο με τις εισηγητικές εκθέσεις και τα αποσπάσματα πρακτικών εκλογής καθηγητών που εκδόθηκε από τη Νομική Σχολή το 1969 επί κοσμητείας Ι. Ν. Κούλη, τ. Α', σελ. 133-167:167), φέρουν τη σφραγίδα των χαρακτηριστικών του γνωρισμάτων, που ήταν «η πνευματική ανησυχία (...), η κλίσις προς τα γενικώτερα προβλήματα της Εγκληματολογίας, η συνείδησις του μεγέθους των προβλημάτων, αλλά και η περίσκεψις εν τη αντιμετώπισει αυτών, πρό παντός δε το χάρισμα της αγωγής εις την πρωτοτυπίαν αυτοτελούς σκέψεως».

Χάρη στις ιδιότητές του αυτές ο εκλιπών είχε κατορθώσει να συνδυάσει αρμονικά το ποινικό δόγμα με την εγκληματολογική προσέγγιση και να αξιοποιήσει τη ευρύτατη νομική και εξονομική του μόρφωση για τη θεμελίωση μιας πολύ ενδιαφέρουσας θεωρίας σχετικά με το λεγόμενο «πραγματικό έγκλημα». Η θεωρία αυτή στηρίχθηκε κυρίως σε κοινωνικοηθικές και φιλοσοφικές βάσεις, καθώς και σε μια βαθύτερη ψυχολογική ανάλυση του ανθρώπου. Κεντρική ιδέα της υπήρξε ότι το πραγματικό έγκλημα είναι «συμπεριφορά πλήττουσα την εν νοήματι συντελουμένην κοινωνίαν των αξιοκρατουμένων όντων (των ανθρώπων ως ατόμων και ως υπερατομικών δυποκειμενικών συγκροτημάτων) προς άλλα (Περί της βαθυτέρας φύσεως του εγκλήματος, ανωτ. σελ. 72 επ.).

Παράλληλα με το συγγραφικό και διδακτικό του έργο, ο εκλιπών ανέπτυξε αξιόλογες δραστηριότητες, όπως: στον τομέα της δίωξης και διαλεύκανσης του εγκλήματος ως διευθυντής στην τότε Διεύθυνση Εγκληματολογικών Υπηρεσιών, στον τομέα νομοπαρασκευαστικών επιτροπών του Υπ. Δικαιοσύνης ως εισηγητής σε Σχέδιο Σωφρονιστικού Κώδικα και στον τομέα συνεργασίας με διεθνείς οργανισμούς (Interpol, Ο.Η.Ε., Συμβούλιο της Ευρώπης).

Όπωςδήποτε ο Ιωάννης Δασκαλόπουλος έφυγε νωρίς από τη ζωή και αντιμετώπισε πολλές αντιξοότητες στη διάρκειά της, έτσι ώστε να μη προλάβει να προσφέρει στην επιστήμη όλα όσα εκείνος ήθελε και μπορούσε. Υπήρξε όμως υπόδειγμα «καλού καθαού ανθρώπου», έντιμου, ακέραιου, συνεπούς στις ιδέες τους και ειλικρινούς στις σχέσεις του με τους άλλους. Σε ένα αδημοσίευτο κείμενό του (Μάιος 1966), αναφερόμενο στην «Ιδιορρυθμία της ελληνικής μεταπολεμικής γενεάς» κατέκρινε με έμφαση τις ιδιότητες εκείνες που θεώρησε ότι είχαν αρχίσει να διαβρώνουν την ελληνική νεολαία και που ποτέ, βεβαίως, δεν μπόρεσε να ενστερνισθεί ο ίδιος: την ολιγωρία εμπρός στην ευθύνη, την έλλειψη ανησυχίας και αγωνιστικότητας, το συμβιβασμό με τις κάθε είδους επιθυμίες. Ίσως ο καλύτερος τρόπος για να κλείσει κανείς αυτή τη σύντομη αναφορά στο έργο του Ιωάννη Δασκαλόπουλου θα ήταν λίγες σκέψεις που ο ίδιος είχε διατυπώσει για να αποχαιρετίσει τον διδάσκαλό του Edmund Mezger πριν από 25 χρόνια από τις στήλες αυτού εδώ του περιοδικού (ΠοινΧρ ΙΒ', 1962, 255-256).

Ότι δηλ. δοκιμάστηκε ψυχικά αλλ' ότι παράλληλα οι επιστημονικοί του κόποι απέδωσαν διότι πρέσβευε ότι «ή πάσα επιστήμη εκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπηγάζει πρὸς χάριν τοῦ ζώντος ἀνθρώπου ὑπάρχει καί πάλιν ἐν τέλει εἰς τόν ἄνθρωπον καταλήγει».